

државне контроле. Сакрално право је у оштром сукобу са правом сваке државе, која себи резервише моћ одузимања живота, кажњавања деликвената и заштите правних односа.

Познавање сакралних обичаја Албанаца може да помогне да се дође до сазнања са какве је племенске основе морала да пође држава и колико јој је времена било потребно да укине приватну сакралну заштиту и проведе своје право. Оптри сукоб сакралног и државног права уклањан је код других народа сакралним средствима, а нарочито ратовима. И кумови су били носиоци индивидуалне принуде — кроз цео живот индивидуе — да ће се одрећи сакралног права. Данас кумство има само симболичан значај. Нужни су нови мовенси да ће свака личност поштовати само позитивно право. Без тога не може доћи до препорода оног дела Албанаца на Косову који се још придржавају сакралног права или се, према тренутном интересу и снази, користе час позитивним час сакралним правом.

UDK — 371.1;32(497.13)

*мр Владан Јончић,
асистент Правног факултета у Београду*

МЕТОД РАДА У ПОЛИТИЧКОЈ ШКОЛИ СКЈ „ЈОСИП БРОЗ ТИТО“ У КУМРОВЦУ

Политичка школа СКЈ „Јосип Броз Тито“ у Кумровцу је највиша партијска школа у идеолошко-политичком образовању комуниста. Од свог оснивања 1975. године изграђује оригиналан метод рада са полазницима.(1) Према концепту од оснивања рад са полазницима се изводи по менторском систему.

Неопходно је да се претходно нешто укратко каже о програму наставе у Политичкој школи СКЈ (у даљем тексту Школа). Сам наставни план је својеврстан методолошки приступ. Планом и Програмом Школе је одређено да се рад са полазницима реализује кроз три тематска подручја у оквиру којих се налазе тематске целине са одређеним бројем тема.(2) Прво тематско подручје носи назив „Увод у марксистичку

(1) „Полазник“ је назив за слушаоце Политичке школе СКЈ у Кумровцу. Приликом оснивања школе је било дилеме који назив узети за слушаоце једногодишњег партијског школовања. Уобичајени називи студенти, курсисти, ученици, кандидати и др., нису били прихваћени. У називу слушалаца се желело да изрази нови концепт рада у школи и да се одвоји од уобичајених назива којима би се одређивао на сликовит начин андрагошки рад. Називом „полазник“ би се изражавао нов концепт рада заснован на самоуправним односима рада у школи адекватним утврђеној политици СКЈ. Назив полазник је потврђен Статутом Школе (чланови 7, 24, 25 и даље).

(2) Приказани Наставни план је узет из Наставног плана рада за школску 1984/85. годину. Измене су могуће, тако да се наставни планови у неким темама разликују из године у годину тј. од генерације до генерације полазника.

теорију“. У оквиру овог подручја се налазе следеће тематске целине „Филозофске основе марксизма“ са тринаест тема и „Марксдова критика политичке економије“ са осам тема. Друго тематско подручје јесте „Теорија и пракса социјалистичке револуције у Југославији“. Након овог уводно-историјског приступа у идеолошко-политичком образовању полазника комуниста приступа се проучавању нашег друштвено-политичког и економског система под називом „Друштвено-економски односи и политички систем социјалистичког самоуправљања“. Планом је предвиђено једанаест тема за ову област. У оквиру ове области, али издвојена као посебна тематска целина, јесте и „Општенародна одбрана и друштвена самозаштита“ са четири теме и једним информативним предавањем о савременим обавештајним службама и безбедности СФРЈ. Последња тематска целина у оквиру другог тематског подручја под називом „СКЈ — авангарда радничке класе и његова улога у борби за социјалистичко самоуправљање“ проучава улогу СКЈ у развоју нашег друштва, као и искуства која се при том стичу. У оквиру ове тематске целине је предвиђено девет предавања.

Последње, треће тематско подручје носи назив „Социјализам — светски процес“. Ово подручје нема тематских целина, нити груписања тема по тематским целинама, него су теме независне једне од друге и везане за актуелну праксу.

Свака тематска област има свог носиоца тематске области из реда истакнутих научних и друштвено-политичких радника који испуњавају критеријуме које је утврдило Председништво ЦК СКЈ. Поред наставника носиоца тематске целине, у обради тематске целине учествују два или више наставника-предавача за поједине теме и шест до осам ментора специјалиста за поједине тематске целине.

Наставници, у складу са циљевима и задацима Школе и сагласно Плану и Програму Школе, припремају и достављају писмене тезе са прописом литературе за обраду теме чија им је обрада поверена. Припремљене писмене тезе наставник мора да достави Школи пре почетка обраде теме за коју је позван. На часовима предавања наставник предавач само образлаже тезе и упућује полазнике у проблеме материје и износи проблеме. Овим се обавезе наставника не исцрпљују. По Статуту Школе, наставник-предавач или наставник носилац тематске области је обавезан да учествује у свим облицима обраде дате теме, да прати савладавање наставног садржаја о одређеној теми, да полазницима помаже у раду, да активно сарађује са менторима и да им пружа помоћ у раду са полазницима на савладавању наставног градива и да предлаже Наставно-научном већу и Савету Школе мере за унапређивање облика и метода рада у Школи.

Готово сав рад у Школи се са полазницима заснива на раду ментора-специјалиста. За менторе се бирају истакнути научни и друштвено-политички радници које изабере Наставно-научно веће на предлог директора Школе и централних (покрајинских) комитета СКЈ и Комитета СКЈ и ЈНА. Ментори помажу полазницима у савладавању градива, подстичу их на индивидуалан рад, разјашњавају им поједина питања из наставног градива, активно учествују у раду радних група, семинара и дискусија и помажу полазницима у изради њихових завршних радова.

Посебно је значајна њихова делатност у раду радних група и у завршним дискусијама, које су истовремено испити на крају тематске целине.

Свака тема у оквиру тематске целине се обрађује по истом систему и планира се посебно за сваку тематску област прецизно за сваки дан.⁽³⁾ За сваку тему се одређују два до три часа предавања. Ова предавања се разликују од уобичајених предавања на високошколским установама јер се не предаје материја, него само образлажу тезе (које су претходно писмено обрађене и подељене полазницима) и отварају питања која могу бити основ за размишљање и дискусију полазника на групном раду. С обзиром на то да је квалификациона структура полазника врло хетерогена, предавач на овим часовима обично даје и упутства о појединим појмовима. Полазницима остаје да материју науче па тек онда да приступе дубљој анализи на основу датих теза.

Након часа уводног излагања наставника-предавача и његових упутстава, полазници одлазе на индивидуалан рад, тј. читање литературе и учење појединих области. Сваки полазник прорађује литературу у библиотеци пре него што се започне настава по тој теми, а најчешће се користе и тезе откуцане на папиру и раније подељене сваком полазнику. Догађа се у пракси да се одступи од овог правила, али веома ретко. За обраду теме се даје само изворна литература.⁽⁴⁾ То не значи да полазници не могу користити и уџбенике факултета и виших школа који се налазе у богатој библиотеци Школе. Школа нема своје уџбенике у класичном смислу. Оно што се може сматрати уџбеницима школе јесу ауторизована предавања наших еминентних научника и познатих друштвено-политичких радника који су предавали у Школи. Међутим, оваква се литература узима као допунска. У току индивидуалног рада полазника, ментори стоје на располагању у смислу помоћи полазницима око савлађивања литературе. У ту сврху се одређује време за консултације са менторима. Полазник може у току индивидуалног рада да дође код ментора у кабинет за време његовог дежурства и да се са њим консултује о неком питању или да тражи објашњење појединих појмова. У време индивидуалног рада полазника дежурa неколико ментора и полазници могу да бирају код кога ће отићи. Број полазника који се обраћају ментору за консултације јесте неки показатељ вредности ментора. Званично се то не узима у обзир, али ментори се ипак труде да својим квалитетом рада привуку полазнике на своје консултације. Термин за консултације се прецизно одређује, али не и дужина трајања. Овакве званичне консултације не искључују могућност да полазник консултује ментора и у неформалним контактима. Правило је да ментор у току свог боравка у Школи максимално помаже полазницима. Зато је живот и рад ментора и полазника тако организован (заједнички смештај, исхрана и разонада) да би се време максимално искористило за рад. Након индивидуалног рада полазника по плану се приступа раду група.

(3) Могуће су измене плана рада, али се томе нерадо прибегава. Објективне тежње са којима се сусреће Школа, као нпр: недостатак предавача или обавезе које има Школа према друштву — изненадни долазак званичне стране државне или партијске делегације у Школу, присуство полазника Школе на јавним манифестацијама и друго, могу утицати на промену прецизно урађеног плана рада.

(4) Оваде спадају дела Јосипа Броза Тита, Едварда Кардеља, Владимира Бакарџића и других наших истакнутих револуционара и теоретичара.

Након доласка у Школу полазници добијају распоред у којој ће радној групи бити. Групе се састоје од осам до дванаест полазника. Полазници се у групе распоређују по националном кључу, по полу и школској квалификацији. Свака група има свог водитеља из реда полазника који се бира на одређено време, тако да у току једногодишњег студија сваки полазник бар једном буде водитељ групе. Од прошле године је уведена пракса да се састави група мењају, како не би од почетка до краја школовања био исти састав група. Циљ ових измена је да међу полазницима буде што више радних контаката и дружења. Број ментора који долази за једну тематску целину је одређен бројем група, како би на сваку групу у току рада група дошао по један ментор. У неколико последњих генерација је било дванаест радних група полазника. Зато је број ментора варирао од шест до осам. Групе раде наизменично тако да у раду сваке буде присутан по један ментор. Ментори се мењају у раду група по темама, да не би дошло до субјективности. На пример, ако је у обради једне теме ментор био I и VII групи, у обради следеће теме иде у II и VIII, што омогућује да се полазници упознају са неминовним методолошким разликама у раду ментора, а уједно се постиже и већи степен објективности. У зависности од обима тематске целине и времена датог за њену обраду, зависи и број група у којима ће присуствовати ментор. У неким тематским целинама, где је предвиђен велики број часова групног рада, ментору се пружа прилика да обиђе све групе и да у раду неких учествује више пута. Ментор присуствује раду група од почетка часа до краја, што износи један до два сата без паузе. Дужина времена групног рада зависи од тежине материје и планом предвиђеног времена за обраду тематске целине. Својим присуством на групном раду ментор стиче увид у рад полазника. Након часа групног рада, ментор у своју интерну бележницу уписује запажања о целовитом раду групе и оцене за сваког полазника појединачно. Ове оцене ментора се сумирају и заједно са оценом на завршној дискусији формирају коначну оцену сваког полазника појединачно. У случају да ментор не прође све групе, за проверу добија групе са којима је радио. Како се одвија рад група? Циљ групног рада полазника је да провере степен савладаности материје, да размене мишљења о појединим питањима из материје, да заузму ставове о појединим проблемима из праксе и да присутни ментор иницира дискусију и објасни нејасне појмове. На основу литературе и практичних појединачних искустава полазника развија се дискусија што доприноси размени и обогаћивању знања и искустава самих полазника, а менторима отвара нове хоризонте за теоријски рад. Разуме се да овакав рад подразумева солидан ниво знања полазника.

Након рада група, ментори се састају са наставником-предавачем и наставником носиоцем тематске целине да анализирају рад и припремају материјал и питања за часове синтезе. Овим часовима присуствују сви полазници, ментори и наставници који обрађују конкретну тему. Циљ часова синтезе је да се свеобухватно синтетиче, продискутује и теориски заокружи цела тема или тематска целина. На часовима синтезе се не држе предавања, већ се дискутује и износе запажања полазника, ментора и наставника. Часом синтезе се завршава обрада теме, а са последњом темом у тематској области и сама област.

У току једногодишњег студија сваки полазник је обавезан да напише дипломски рад. Полазник може одабрати тему свог рада из списка тема које предложи Школа, а може и сам предложити тему рада. Помоћ у изради теме му пружа предложени ментор или ментор кога сам полазник предложи. Завршни рад може радити један полазник, а може бити и рад групе полазника. То не значи да један рад раде по деловима више полазника, него проучавајући једно или више питања полазници са различитих аспеката обрађују теме групног дипломског рада. Шта је циљ завршних радова? Циљ је да полазници у раду повежу стечена теоријска знања и практична искуства са конкретном друштвеном праксом, да се оспособе за скроман истраживачки рад и да применом адекватне научне методологије изуче друштвене појаве. Завршни рад заједно са проверама знања по тематским областима су основи за коначну оцену успешности савладаног програма наставе сваког полазника појединачно. Сама одбрана рада се одвија по уобичајеном поступку који се примењује за овакве прилике. Кандидат (кандидати код групних радова) брани свој рад пред комисијом од три члана од којих је један ментор завршног рада. Одбрани рада присуствују најчешће готово сви полазници. Током одбране кандидату могу постављати питања и уједно износити своје мишљење и аргументе сви присутни.

Остаје на крају да се каже да се овај метод рада још развија. У досадашњој пракси је не само оправдао своје постојање, већ и створио нове правце развоја методологије у андрагогији. Истовремено, описани начин рада, даје добре основе да се на стеченом искуству ствара основа за даље усавршавање научно-наставног рада у Политичкој школи. Садашњи систем рада у Школи, сигурно, није савршен. Још увек има низ проблема који се појављују у примени и развоју овакве методологије рада у образовању полазника — комуниста. То је само потврда да ће овакав пионирски подухват са новим васпитно-образовним радом (иако је то само идеолошко-политичко образовање) имати будућност, а већ сада предност над досадашњим начином рада на високошколским установама. Поставља се питање да ли је могуће овакав систем рада увести на остале високошколске установе у земљи. За сада је то врло тешко. Следећи су разлози немогућности увођења оваквог система рада на високошколским установама: прво, што је финансијски доста скупо и за сада није могућа масовнија примена, друго, већина факултета и виших школа нема довољно просторних и кадровских могућности за поменути облик рада. Из горе изнетог се види да овакав систем рада захтева приличан број наставника и сарадника. У Политичкој школи однос наставника (сарадника) и полазника јесте десет, односно дванаест полазника према једном ментору. На неким факултетима на једног наставника (сарадника) долази неколико стотина студената. Треће, као што је речено, јесте проблем простора. Велики број наших факултета нема ни минималне просторне услове за свој рад, а да не говоримо о могућности да свака група за вежбе има свој кабинет или да две до три групе имају један кабинет а да се смењују у временским интервалима.

Ови разлози, ипак, не утичу да се по узору на овакав систем рада, а на основу садашњих реалних могућности не траже нови, мето-

долошки бољи приступи образовања на високо-школским установама. Искуства извучена из рада Политичке школе СКЈ у Кумровцу могу бити драгоцене што се тиче менторског рада. Могло би се размишљати да неке методе рада уз комбинацију других применимо у блиској будућности и у раду факултета и виших школа. Разуме се да је све то могуће ако се усклади са условима које имамо и са научном облашћу којом се једна наставно-научна установа бави. Немогуће је методе рада из Политичке школе директно пренети на наше факултете. То није могуће из више разлога. Основна и битна разлика између факултета и Политичке школе јесте у циљу и програму. Не може се поистоветити метод рада Политичке школе са методом рада високошколских установа јер се у високошколским установама школују кадрови за стручна занимања, док се у Политичкој школи оспособљавају кадрови за идеолошко-политички рад. Уосталом, методи рада високошколских установа се разликују међусобно, а да не говоримо о разликама између Политичке школе и факултета.

Горе изнете напомене представљају реалан оквир нашег размишљања у коме се може (не може) кретати када тражимо елементе за реформу високог школства и могућност коришћења искуства менторског рада у Политичкој школи. Овај текст представља скроман прилог размишљању о реформи високог школства што је и била намера аутора.